

Voortgangsrapportage Samenwerkingsagenda Beheer Waddenzee

"Samenwerkingsagenda Beheer Waddenzee"

BEHEERRAAD WADDENGEBIED

2016

Derde Voortgangsrapportage

Verbetering Beheer Waddenzee

“Samenwerkingsagenda Beheer Waddenzee”

Leeuwarden, maart 2017

BEHEERRAAD WADDENGEBIED

maart 2016 - februari 2017

Inhoud

Inleiding	5
Uitwerkingslijn 1: Stappen op weg naar optimalisatie van beheer	7
Fysiek beheer, onderhoud	7
Vergunningverlening	12
Toezicht en handhaving	15
Herstel en ontwikkeling	17
Monitoring en onderzoek	19
Zonering en geleiding	21
Promotie, voorlichting en educatie Werelderfgoed	23
Incidentenbestrijding en calamiteiten	25
Uitwerkingslijn 2: Naar een streefbeeld goed beheer in 2018	28
Spoor 1: Elkaars cultuur (leren) kennen	31
Spoor 2: Weten wat iedereen doet	31
Spoor 3: Uitdragen van samenwerking als ware het één beheerorganisatie	32
Spoor 4: Gebruik maken van elkaars faciliteiten/gebouwen	32
Uitwerkingslijn 3: Doelen en verantwoordelijkheden als basis voor beheer	33
Strategisch Communicatieplan Samenwerkingsagenda Beheer Waddenzee	36
Overige acties 2016	38
Dark Sky Werelderfgoed Waddenzee	38
Actieplan Plasticvrij Werelderfgoed Waddenzee	41
Actieplan Broedvogels	42
Samenwerkingsladder, jaarthema en risicoparagraaf	44
Samenwerkingsladder	44
Thema per jaar	45
Risicoparagraaf	45
Het net ophalen. Gaat het goed met de samenwerkingsagenda? Hoe verder?	47
De stand van zaken van de samenwerkingsacties	47
De stand van zaken van het samenwerkingsproces	47
Externe evaluatie en hoe verder	48

Inleiding

Naar aanleiding van het rapport van de Algemene Rekenkamer in 2013 heeft de Tweede Kamer aangegeven dat het natuurbeheer in het waddengebied effectiever en efficiënter moet. De minister van Infrastructuur en Milieu en de staatssecretaris van Economische Zaken hebben het Regiecollege Waddengebied (RCW) en de Beheerraad Waddenzee de opdracht gegeven te komen tot een Samenwerkingsagenda Beheer. Het RCW heeft besloten tot het instellen van het Opdrachtgeverscollectief Beheer Waddenzee (OBW), welke op zijn beurt een sturende taak heeft in het proces.

Voor een doelgericht, samenhangend en efficiënt beheer van de Waddenzee is het van belang dat er overzicht is van de activiteiten van de verschillende beheerders en dat zij efficiënt samenwerken. Alle dertien beheerders van het waddengebied hebben aangegeven hier gezamenlijk aan te willen werken. Zodoende is de uiteindelijke Samenwerkingsagenda in mei 2014 opgesteld. Beheerders hebben afgesproken vanaf 2018 op het gebied van beheer samen te werken 'als ware het één beheerorganisatie'.

In 2016 is verder gewerkt om in 2018 te komen tot een verbeterde samenwerking met betrekking tot het beheer van de Waddenzee. Zo is het aantal acties in de Samenwerkingsagenda Beheer teruggebracht van vierentwintig naar negentien acties. Deze acties worden uitgewerkt in drie zogeheten uitwerkingslijnen:

1. Stappen op weg naar optimalisatie van beheer;
2. Naar een streefbeeld goed beheer in 2018. Op weg naar werken 'als ware het één beheerorganisatie' (het "HOE");
3. Heldere doelen en verantwoordelijkheden als basis voor beheer (het "WAT").

Daarnaast is aan Twynstra Gudde (extern adviesbureau) gevraagd een tussenbalans te maken van de stand van zaken met betrekking tot de Samenwerkingsagenda Beheer. Halen we de doelen van 2018? En: zijn er eventueel extra inspanningen nodig? De uitkomst van deze externe evaluatie was positief. Twynstra Gudde deed wel de volgende aanbevelingen:

- Meer sturing op de acties naar één integraal vergunningsregister en -handhaving;
- Overweeg een meer gestructureerde programmasturing met een jaarlijks beschikbaar budget;
- Reflecteer zelf zo nu en dan op de samenwerking;
- Versnel het opstellen van het streefbeeld in een meer inhoudelijk uitgewerkte vorm dan de zeven kernwaarden;
- Maak een update van het plan van aanpak.

Inleiding

Op basis van de tussentijdse evaluatie van Twynstra Gudde is de samenwerkingsagenda herzien en is er een nieuw plan van aanpak opgesteld voor de periode 2017-2018. In 2017 en verder gaan de dertien beheerders met elkaar verdere stappen zetten richting samenwerking. Dit jaarverslag blikt terug op het jaar 2016, waarin flinke stappen zijn gezet om te komen tot een betere samenwerking in het beheer van de Waddenzee 'als ware het één beheerorganisatie'.

Figuur 1: De unieke morfolgie van het Waddengebied is een van de redenen waarom het haar werelderfgoedstatus heeft gekregen (foto: shutterstock/IPRW)

Uitwerkingslijn 1

Stappen op weg naar optimalisatie van beheer

In dit hoofdstuk wordt de stand van zaken en voortgang met betrekking tot de acties in de Samenwerkingsagenda voor 2016 beschreven. Per actie wordt gekeken wat er in de 2016 goed is gegaan, wat er eventueel beter had gekund en hoe de vervolgstappen er uitzien.

Fysiek beheer, onderhoud

Actie 1 en 2: Beheeropgaven per kombergingsgebied in beeld

Figuur 2: Visser Jan Rotgans geeft tekst en uitleg over het wad op 14 oktober 2016 (foto: Karin Zegwaard/Staatsbosbeheer).

Uitwerkingslijn 1

In het eerste onderdeel – actie 1 - van dit cluster speelt het begrip ‘komberging’ een grote rol. Het begrip ‘komberging’ is gebruikt als mogelijk logische eenheid voor beheer. In de update van de Samenwerkingsagenda Beheer 2016 staat het volgende: “We gaan zoeken naar meer samenhang in beheer, (...) we gaan direct aan de slag met concrete stappen, we beginnen bij beheer (...) en we betrekken de gebruikers en inwoners in het waddengebied nadrukkelijk bij het beheer van de Waddenzee.” In het gebied wordt gewerkt met zogeheten ‘werkgemeenschappen’ per komberging. Daarnaast wordt er één programmatisch overzicht van alle beheeropgaven voor de Waddenzee gecreëerd, inclusief benodigd budget (exploitatie en investeringen).

Met de guiding principles van goed beheer van gemeenschappelijke gronden (commons) en de ervaring van de pilot Friesche Wad (Beheerraad 2010) in het achterhoofd, is bij de start van de Samenwerkingsagenda Beheer en de invulling van fysiek beheer kombergingen gekozen voor communitybuilding tussen beheerders, gebruikers en onderzoekers. Hieruit zijn de werkgemeenschappen voortgevloeid. Deze werkgemeenschappen hebben zich ontwikkeld tot een participatie-aanpak, waar beheerzaken in brede zin worden besproken. Werkgemeenschappen worden gewaardeerd op operationeel niveau. Het is een waardevolle manier om, samen met betrokkenen, een goed beeld te krijgen van alle mogelijke beheeropgaven. Daarnaast bevorderen ze de samenwerking. De doorwerking van de aanbevelingen uit deze groepen naar de beheerorganisaties verdient echter aandacht.

In 2016 zijn de werkgemeenschappen Borndiep, Groningerwad en Balgzand-Marsdiep geconsolideerd. De werkgemeenschappen Zoutkamperlaag/Pinkegat en Vlie zijn opgestart. De opstart van de werkgemeenschappen Eijerlandse gat en Eems-Dollard in 2017 is voorbereid. Er zijn acht bijeenkomsten gehouden in 2016, waarvan drie in het veld. De opkomst per bijeenkomst ligt tussen de 15 en 25 mensen. Van elke bijeenkomst is een verslag gemaakt. Diverse beheeraanbevelingen zijn opgepakt. Deskundigen, met name vanuit Rijkswaterstaat, hebben op verzoek van de gemeenschappen gebiedsinformatie gegeven. De kosten van het organiseren en begeleiden van de werkgemeenschappen heeft totaal ca. €80.000 gekost. Verder bedroegen de kosten voor de externe evaluatie ca. €10.000. Deze kosten zijn gedekt door een eenmalige bijdrage van Rijkswaterstaat en verder gedragen door de CWN-partners (SBB, IFG en NM (Vlie)) en PRW.

De aanpak van de werkgemeenschappen is geëvalueerd door APPM Management Consultants. Hieruit is naar voren gekomen dat de aanpak wordt gewaardeerd, maar dat voor de borging en continuïteit het onvoldoende zal blijken als het in de werkgemeenschappen alleen om ‘meeweten’ gaat. Geadviseerd wordt om de werkgemeenschappen een structurele rol in het ‘meedenken’ te geven. Ook wordt geadviseerd de verbinding met de beheerorganisaties te consolideren, bijvoorbeeld door de betrokken medewerkers daarin een taak te geven. De aanpassing van de werkwijze is voorbereid en wordt in het eerste kwartaal van 2017 met betrokkenen verder ingevuld.

CWN, Rijkswaterstaat en het ministerie van Economische Zaken deden in 2016 gezamenlijk een ruwe verkenning naar de meerjarige beheeropgave Waddenzee gedaan. Onderzocht is wat er aan investeringen en jaarlijkse uitgaven in 2017-2027 nodig is om de beoogde doelstellingen Structuurvisie Waddenzee (SVW) met betrekking tot de Waddenzee te halen. De concept-resultaten van de verkenning zijn gedeeld met de Beheerraad en het OBW. De rapportage verschijnt begin 2017.

Actie 3: Verkenning bereikbaarheid Holwerd-Ameland

In de Tweede Kamer is in oktober 2015 een motie aangenomen waarin de minister wordt opgeroepen te komen met een voorstel welke kortetermijnoplossingen haalbaar en realistisch zijn voor het oplossen van de vertraging van de boot tussen Holwerd en Ameland. Naar aanleiding van die motie is in januari 2016 door de minister het advies van de stuurgroep Open Planproces (OPP) met de tussenresultaten naar de Kamer gezonden. Hierin is aangegeven dat de volgende vijf korte termijnmaatregelen nader bekeken worden op haalbaarheid, kosten en effecten:

1. Eén bochtafsnijding in de vaargeul (Fig. 3). Hierdoor wordt de vaartijd met vier minuten verkort. Daarnaast leidt het tot minder baggeronderhoud. De haalbaarheid van een tweede bochtafsnijding wordt nader onderzocht;
2. Aanpassen dienstregeling. Het aanbrengen van dertig minuten inlooptijd in de dienstregeling, waardoor vertragingen die in de ochtend ontstaan niet doorwerken naar de middag;
3. Optimaliseren laad- en losproces. Door enkele verbeteringen in het laden en lossen kan een beperkte tijdswinst worden gerealiseerd;
4. Het invoeren van een sneldienst met een vaartijd van twintig minuten, met name gericht op eilandbewoners en forenzen;
5. Optimaliseren van het baggeren van de vaargeul.

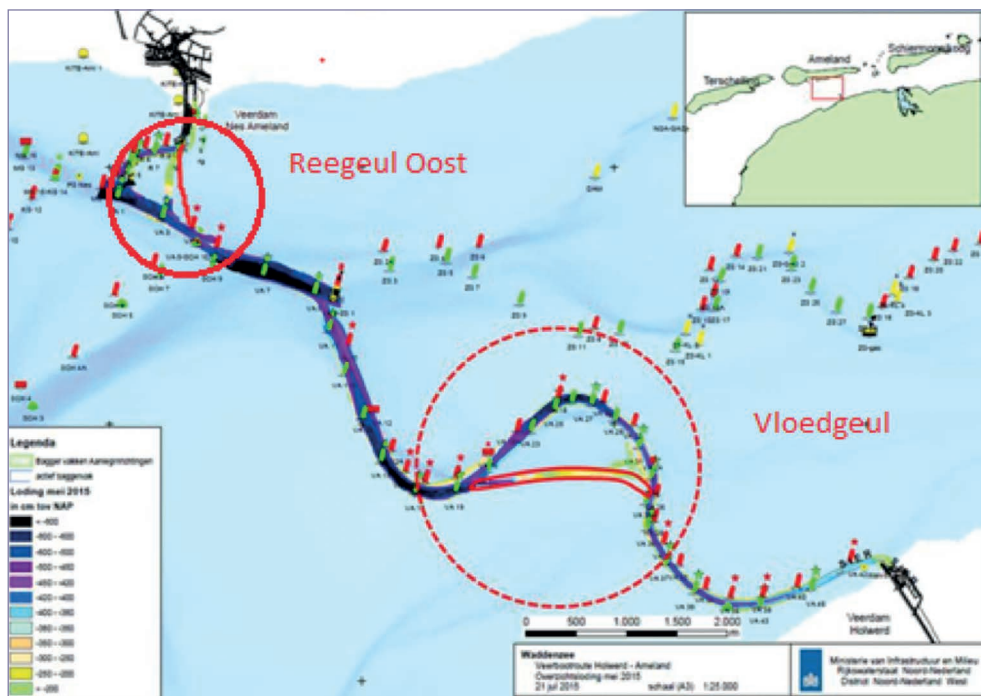
Figuur 3: De Vaarverbinding Holwerd-Ameland is afgelopen jaar regelmatig in het nieuws geweest. Een speciale groep van belanghebbenden kwam tot een aantal korte-termijnoplossingen. Een langetermijn visie moet een meer structureel duurzame oplossing gaan opleveren (foto: Beeldbank Rijkswaterstaat, <https://beeldbank.rws.nl/Photos/3385/507862.jpg>)

Uitwerkingslijn 1

In 2016 spraken de drie betrokken partijen in het OPP (de gemeente Ameland, Rederij Wagenborg en Rijkswaterstaat) verder over deze oplossingen. Dit gebeurde onder leiding van een onafhankelijke trekker. Het eindadvies is eind 2016 gepubliceerd. Het advies concludeert allereerst dat geen enkele maatregel een structurele duurzame oplossing kan bieden voor de toekomst. Daarom wordt aanbevolen een lange termijnvisie op de vaarverbinding Holwerd-Ameland te ontwikkelen met de meest betrokken partners, waarbij de aanwezige natuurwaarden nadrukkelijk worden betrokken.

Het eindadvies is onderschreven door de minister en aangeboden aan de Tweede Kamer. Ook is het eindadvies besproken met de bevolking op de eilanden. Voor wat betreft het punt 'aanpassen dienstregeling' is vanuit de Tweede Kamer, mede naar aanleiding van signalen vanuit de Amelanders bevolking, aangedrongen op nader onderzoek naar de mogelijkheid van een vijfkwartiers-dienstregeling.

De overige maatregelen, inclusief de start van een lange termijnvisie, worden in 2017 in gang gezet.

Figuur 4: Overzicht bochtafsnijdingen

Actie 4: Gezamenlijk lange termijnanalyse morfologische ontwikkelingen Waddensysteem in verband met scheepvaart en veiligheid

Op basis van diverse workshops en bijeenkomsten is door Rijkswaterstaat en Deltares in 2016 een basis gelegd voor een langjarig onderzoeksprogramma Morfologie van de Waddenzee. Met een langjarig onderzoeksprogramma dient het morfologisch onderzoek op een meer structurele wijze te worden georganiseerd, zodat minder ad hoc hoeft te worden gereageerd op divers vraagstukken. Daarmee ontstaat een meer strategische (proactieve) aanpak, gebaseerd op onderhoud en ontwikkeling van de morfologische kennisbasis en een betere informatievoorziening.

De morfologische ontwikkeling is sterk bepalend voor huidige en toekomstige beheeropgaven van de Waddenzee, zowel voor natuur, de waterkwaliteit, als ook voor waterveiligheid en bereikbaarheid. Het onderzoeksprogramma beslaat zowel korte als lange termijn tijdschalen en alle ruimteschalen. Het is opgebouwd uit vier samenhangende elementen:

1. Op basis van een workshop met medebeheerders is een overzicht gegeven van beheervragen, opgesteld door Rijkswaterstaat;
2. Een conceptueel model van de morfologie van de Waddenzee, gebaseerd op de huidige stand van kennis en inzichten. Daarmee kan een deel van de beheervragen worden beantwoord. Aan de hand van dit model kan ook de kennis naar beheerders en stakeholders eenduidig worden gecommuniceerd;
3. Op basis van de huidige kennis en beheervragen is een overzicht opgesteld van open liggende kennis/onderzoekopgaven;
4. Er is een eerste schets opgesteld voor de organisatie van samenwerking met de omgeving middels een zogeheten kenniscommunity. Daarmee moet uiteindelijk de toekomstige samenwerking rond morfologische kennis worden geborgd.

De opgedane inzichten zijn met twee belangrijke kennispartners, de Waddenacademie en Programma naar een Rijke Waddenzee (PRW), besproken. Daarnaast is de mogelijke samenwerking verkend. Daar bleek veel draagvlak voor. In 2017 wordt deze samenwerking verder vormgegeven. PRW en Rijkswaterstaat nemen hierin het voortouw. Tegelijkertijd moet niet onderschat worden dat voor een goede en vloeiende samenwerking nog de nodige organisatorische uitdagingen liggen. Bijvoorbeeld het verbinden van de vele partijen en initiatieven. Maar ook het ontwikkelen van een gedeeld beeld met betrekking tot de morfologische werking van de Waddenzee.

Het werk aan een langjarig onderzoeksprogramma morfologie Waddenzee wordt voortgezet in 2017. Budget en capaciteit zijn geregeld. Er wordt gestart met besluitvorming over de prioritaire activiteiten, zowel inhoudelijk (wat is urgent en no-regret) als ook wat betreft het verder brengen van de samenwerking met de omgeving. Onderdeel hiervan is het verder uitwerken van het onderzoeksprogramma, met daarin

Figuur 5: De staart van Ameland (de Hon), grote dynamiek op de grens tussen Wadden-zee en Noordzee. (foto: Rijkswaterstaat, Abel Spanninga, 2016)

een meerjarig tijdspad en de daarvoor (globaal) benodigde middelen. Ondertussen worden concrete analyses uitgevoerd en wordt voor een aantal kombergingsgebieden gestart met het bijeenbrengen van morfologische kennis in een zogeheten 'beheer-bibliotheek'. Ook wordt gestart om morfologische informatie te ontsluiten via internet.

Alle inzichten en verslagen tot heden zijn bevat in het rapport "Naar een langjarig onderzoeksprogramma morfologie Waddenzee" (Deltares, Rijkswaterstaat, 2017).

Vergunningverlening

Actie 5: Naar één integraal vergunningenregister

In april 2016 is het project 'Naar een transparante vergunningverlening' weer structureel opgepakt door de Waddenprovincies, na diverse wisselingen in het projectleiderschap. Om een nieuwe start te maken, heeft de nieuwe projectleider twee werkbijeenkomsten georganiseerd. Met de afspraken die gemaakt zijn tijdens deze bijeenkomsten, gesprekken met de deelnemende organisaties en met achtergrondinformatie over het project, is een plan van aanpak opgesteld. Dit plan van aanpak bestaat uit drie onderdelen:

1. Het ontwikkelen van een vergunningenregister;
2. Het ontwikkelen van een vergunningenloket;
3. Het verbeteren van de informatievoorziening.

Na besluitvorming in het OBW (juli 2016) en de Beheerraad (september 2016) over het plan van aanpak is gestart met het ontwikkelen van het eerste deel, het vergunningenregister. In de gesprekken is het zichtbaar maken van de cumulatieve effecten en het aansluiten op de omgevingswet een terugkerend punt in het project.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft als doelstelling om bekendmakingen en publicaties te digitaliseren. Deze opgave moet in 2019 (project start 2018, wet nu in voorbereiding) zijn afgerond. Voor het ontwikkelen van het automatisch vullend vergunningenregister op Waddenzee.nl werken het ministerie van BZK en de Waddenprovincies samen. Het ministerie heeft:

- a. Landelijk wetten die ook van toepassing zijn op de Waddenzee compleet, maar dit is nu nog een handmatige selectie.
- b. Officiële bekendmakingen, (bekendmakingen van verleende en ingetrokken vergunningen) is compleet.
- c. Kennisgevingen, nu levert 30% aan, dit wordt in 2019 een wettelijke verplichting

Het register op Waddenzee.nl verzamelt de data uit de database van het ministerie en geeft hier een overzicht van. Het selectiesysteem voor de presentatie op Waddenzee.nl moet gebouwd worden door een softwareontwikkelaar. Het gaat om grote hoeveelheden data die doorzocht moeten worden. Een extra bewerking is nodig om het systeem gebruiksvriendelijk en specifiek voor Waddenzee-gerelateerde vergunningen doorzoekbaar te maken. Het publiceren van de vergunning zelf stuit op wet bescherming persoonsgegevens en de bereidheid van een aantal organisaties om vergunningen en aanvullende rapporten op het web te plaatsen.

Eind 2016 is de opdracht voor het ontwikkelen van het vergunningenregister beschreven. Begin 2017 wordt de opdracht uitgezet bij een softwareontwikkelaar die een automatisch vullend register gaat bouwen op Waddenzee.nl. De opdracht hiervoor wordt in samenwerking met RWS (beheer waddenzee.nl) georganiseerd.

De focus is het afgelopen jaar met name gelegd op het opnieuw organiseren van het project. Daardoor is het huidige, statische vergunningenregister niet aangevuld. Een actie die wel nodig is voor het huidige actuele overzicht.

Wat betreft het vergunningenregister en de implementatie ervan op Waddenzee.nl is nauw overlegd met projectleider en andere specialisten. Afhankelijk van de gekozen systematiek zal het register op Waddenzee.nl ontsloten worden. Gebruiksvriendelijkheid is voor de website van groot belang.

Uitwerkingslijn 1

Aandachtspunt is verder dat nog niet alle instanties verplicht zijn om verleende vergunningen digitaal te ontsluiten. De webbeheerders van Waddenzee.nl zijn afhankelijk van de voortgang op dit actiepunt en van externe factoren.

Actie 6: Pilot één portaal NB-wet vergunningen

De pilot voor één portaal voor NB-wet vergunningen is deel 2 in het plan van aanpak samen met actie 5. De eerstvolgende stappen zullen in 2017 worden gezet waarbij organisaties nu al hebben aangegeven om aan te sluiten bij de Omgevingswet en het omgevingsloket. De keuze voor het zelf ontwikkelen van een portaal of aansluiten bij de omgevingswet en het omgevingsloket wordt in 2017 voorgelegd aan de Beheerraad en het OBW. Mogelijk kan een pilot worden opgezet voor de Waddenzee binnen de implementatie van het omgevingsloket. Gesprekken worden begin 2017 gevoerd.

Actie 7: Gezamenlijke informatievoorziening Waddenzee.nl

In mei 2016 is de vernieuwde website opgeleverd. Alle onderwerpen van de samenwerkingsagenda hebben een plek gekregen, naast beschikbare informatie voor bezoekers van de Waddenzee. Er is aan de trekkers van de Samenwerkingsagenda gevraagd om extra inhoud voor de nieuwe structuur. Eerste verwerkingen vinden momenteel plaats. De planning is erop gericht om alle aanvullingen begin 2017 te verwerken.

Figuur 6: De website Waddenzee.nl is in 2016 grondig vernieuwd. Beheerders werken ook op een digitale manier samen. Waddenzee.nl is het portaal voor de samenwerkende beheerders op internet.

In het najaar van 2016 is een nieuwe knop 'Vraagbaak Wadden' op Waddenzee.nl geactiveerd. De knop maakt het voor gebruikers van de website mogelijk vragen te stellen. Dit verloopt via het mailaccount info@waddenzee.nl.

In de loop van 2017 wordt het nieuwe online vergunningenregister Waddenzee verwacht. In opdracht van en in nauw overleg met de projectleider vanuit de Waddenprovincies wordt de verzameling van data en de ontsluitingsmethodiek voorbereid. Het streven naar gebruiksvriendelijkheid staat hierbij voorop.

In 2017 worden ook de voorbereidingen voor de trilaterale regeringsconferentie voortgezet, in combinatie met Leeuwarden Culturele Hoofdstad 2018. In overleg met het ministerie van Economische Zaken, het Common Wadden Sea Secretariat (CWSS) en de provincie Fryslân wordt op Waddenzee.nl hierover informatie ontsloten. Dit gaat onder meer om logistieke informatie, programma, informatie over side-events en links naar vergaderstukken.

Toezicht en handhaving

Actie 8 en 9: Eén gezamenlijk handhavingsprogramma en handhavingsoverleg

Om te komen tot één gezamenlijk handhavingsprogramma en handhavingsoverleg wordt vier keer per jaar een gezamenlijk handhavingsoverleg Natuur en overige wet-

Figuur 7: Rijkswaterstaat en de Waddenunit helpen bij een training in het Wadengebied van toekomstige politieagenten. (foto: Nico Laros/Waddenunit, <https://rijkwaddenzee.nl/nieuws/leven-sechte-politietraining-op-waddenzee>)

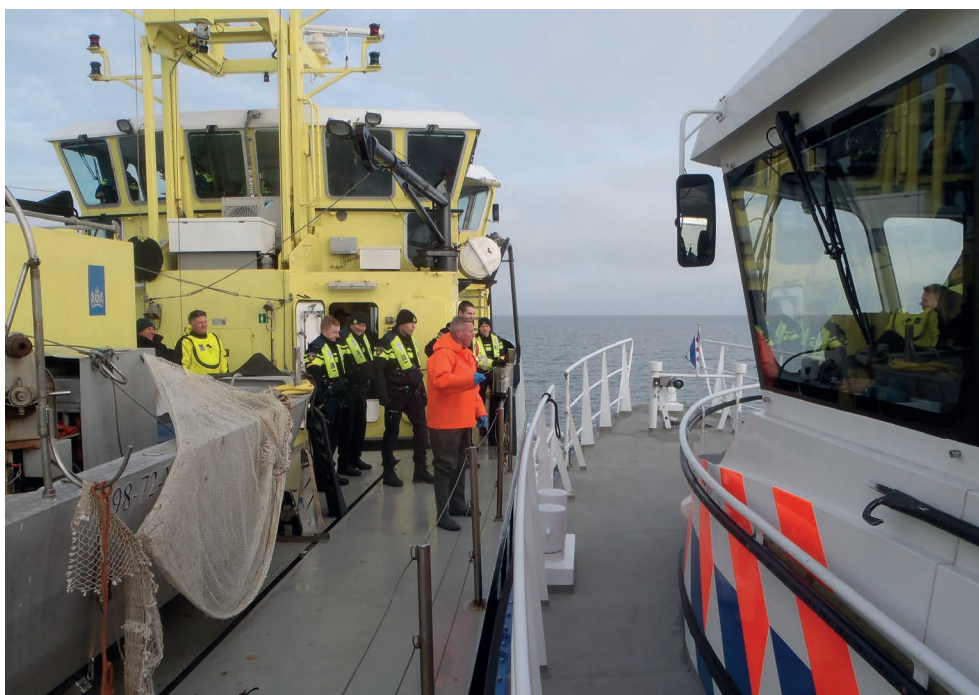
geving georganiseerd. Een integraal kader, op basis van risicoanalyses voor natuur- en overige wetgeving, voor prioritering is het Handhavingsuitvoeringsprogramma (HUP) 2017 en 2018 vastgesteld. Deze was in juni 2016 gereed. Daarnaast is er in 2016 een aantal samenwerkingsactiviteiten uitgevoerd.

Er is een uitvoeringsprogramma voor de handhaving van het beheerplan Natura2000 Waddenzee en Noordzeekustzone en er is een uitvoeringsprogramma voor de overige wetgeving.

Ook is er maandelijks een klein tactisch overleg waar de diensten met schepen in de Waddenzee elkaar treffen en afspraken maken over de uitvoering van de werkzaamheden.

Uitwerkingslijn 1

Daarnaast is gestart met het gebruik van Pleio ten behoeve van de uitwisseling van stukken en als forum voor alle betrokken toezichthouders/handhavers. Onder aansturing van Rijkswaterstaat en de douane is een nieuw informatie-uitwisselingsoverleg opgericht. Dit overleg vindt in principe maandelijks plaats. De samenstelling ervan is breder dan het oorspronkelijke informatieknooppunt. De huidige werkwijze sluit aan bij die van de verschillende informatieorganisaties van de Koninklijke Marine, de douane en de politie. Het zwaartepunt van het overleg ligt bij het verzamelen van informatie ten behoeve van opsporing. Partijen als het ministerie van Economische Zaken en Rijkswaterstaat zijn hierbij met name leveranciers en in mindere mate afnemers. In het overleg zelf wordt geen informatie uitgewisseld. Via een thema (bijvoorbeeld visserijvloot) wordt door middel van een matrix nagegaan of partijen informatie over bepaalde schepen hebben. Op basis van de informatie maken partijen vervolgens onderling nadere afspraken over het vervolgonderzoek.

Figuur 8: Oefening en handhaving door de Waddenunit (foto: Nico Laros, Waddenunit).

In 2016 zijn gesprekken gevoerd met alle deelnemende partijen die betrokken zijn bij de samenwerking handhaving in de Waddenzee. Op basis van de gesprekken wordt onder meer voorgesteld de samenwerking ook bestuurlijk te borgen. Eind 2016 zijn afspraken gemaakt voor ambtelijk en bestuurlijk overleg om de bestuurlijke borging door middel van een convenant verder uit te werken.

Actie 10: Samenwerkingsafspraken Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD)

De afspraken over de inzet van de RUD lopen in principe via de provincies. Met de regisseurs Groene wetten worden de prioriteiten afgestemd. Deze worden vervolgens onderdeel van de afspraken die de provincies met de RUD over toezicht en handhaving maken.

Met andere woorden: RUD als partij waar afspraken mee gemaakt worden, komt te vervallen.

Herstel en ontwikkeling

Actie 11: Eén natuurontwikkelingsprogramma

In 2010 is het Programma naar een Rijke Waddenzee (PRW) gestart, een netwerkorganisatie die werkt aan natuurherstel en een duurzaam medegebruik van het Waddengebied. In die hoedanigheid coördineert PRW de programmering. Rijkswaterstaat is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het Beheerplan Natura 2000 voor de Waddenzee waarin tevens voorstellen gedaan voor natuurherstelprojecten. Ook vanuit de waterkwaliteitsopgave Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn voor de nieuwe periode 2015-2021 voorstellen ontwikkeld voor natuurherstel. Actie 11 richt zich op het afstemmen van deze verschillende opgaven rondom herstel en ontwikkeling van natuur. De maatregelen Natura 2000, KRW en de natuur- en duurzaamheidsprojecten van PRW zijn opgenomen in één uitvoeringsagenda. Voor 2016 is een uitvoeringsagenda vastgesteld en afgestemd met o.a. de overheden, gebruikers en het Waddenfonds. Voorbeelden van samenwerking in natuurontwikkeling in 2016 zijn onder andere het Mosselconvenant, de platte oester en het kwelderbeheer.

Voortgang:

- Actie klaar. Er is een uitvoeringsprogramma jaarlijks afgestemd, zo ook voor 2015 en 2016.

Actie 12: Pilots innovatieve dijken

In 2014 startten Waterschap Noorderzijlvest, Wetterskip Fryslân en Waterschap Hunze en Aa's met het uitvoeren van de Project-Overstijgende Verkenning Waddenzeedijken (POV-W). De POV-W maakt deel uit van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en het Deltaprogramma Waddengebied. De POV-W voorziet in een gebieds-

gerichte en integrale aanpak. Daarbij moeten de onderzoeken aansluiten op ontwikkelingen in het gebied en daarmee een meerwaarde creëren voor functies als natuur, recreatie en regionale economie. Dit kan langs de vaste wal vrijwel overal met innovatieve dijkconcepten. Samenwerking met provincies, gemeenten en andere betrokken partijen is noodzakelijk voor uitvoering van integrale concepten. In 2016 is de beschikking gekomen voor fase 2 van het programma: het uitvoeren van de twaalf onderzoeken binnen de POV-W. In figuur 9 staan de onderzoeken, verdeeld over het gebied.

Figuur 9: De drie noordelijke waterschappen onderzoeken gezamenlijk twaalf innovatieve dijkconcepten langs de Waddenzeekust

De planning van de uitvoering van de onderzoeken binnen de POV-W loopt tot 2018. Het programmadoel van de POV-W is bereikt als aan het einde van de looptijd een positief of negatief advies kan geven over alle oplossingsrichtingen die worden getoetst gedurende de tweede fase.

Voortgang:

- Actie is op koers, verkenningen naar kansrijke oplossingen voor de dijken lopen.
- In 2016 zijn alle onderzoeken opgestart.
- De stakeholders uit de regio worden actief betrokken:
 - o In de onderzoeken d.m.v. meelesen en meedenken in onderzoeksplannen en deelnemen in werksessies en workshops van de verschillende onderzoeken (o.a. Brede Groene Dijk, Geulmanagement en Multifunctionele Dijk).

- o In 2016 is de klankbordgroep van de POV-Waddenzeedijken opgericht. De voorzitter is Wim Schoorlemmer van Programma naar een Rijke Waddenzee (PRW).

Monitoring en onderzoek

Actie 13 en 14: Intentieverklaring en samenwerkingsovereenkomst basismonitoring. Van vergunning naar systeemgerichte monitoring.

Figuur 10: Bert Meerstra gaat het wad op om kokkelmonsters te nemen, 14 april 2016. (foto: Arjen Dijkstra/Waddenunit)

Het kernteam Basismonitoring heeft in 2016 veel voorbereidend gedaan. De eerste stappen zijn gezet, zodat in 2018 de basismonitoring Waddenzee van start kan gaan. Er is een eerste jaarlijkse publicatie uitgegeven genaamd 'Wadden in Beeld'. Vanuit de monitoringsresultaten geeft het boekje signalen weer vanuit het beheer. Daarnaast is er een website ontwikkeld om beheerders mee te nemen in de ontwikkeling van de basismonitoring.

Het uitgangspunt van de basismonitoring is dat de versterking van natuur en landschap in het waddegebied vraagt om goed beheer. Daarvoor is een strategisch minimum aan betrouwbare gegevens en informatie nodig. De basismonitoring wordt opgezet om in deze behoefte te voorzien.

Uitwerkingslijn 1

Met het oog op de intentieverklaring Basismonitoring uit 2015 is wat betreft basismonitoring gekozen voor drie doelen:

1. Inzicht krijgen in de kwaliteit en het functioneren van zowel het fysieke als het ecologische waddensysteem;
2. Overstappen van een vergunningsgerichte naar een systeemgerichte monitoring, met als subdoel het vergroten van de effectiviteit en efficiëntie van de monitoringspraktijk;
3. Monitoringsgegevens via één loket beschikbaar stellen en goed toegankelijk maken voor beheerders, gebruikers, beleidsmonitoring en onderzoek.

Om deze doelen te halen is een actieplan opgesteld voor 2017. Dit moet ertoe leiden dat er in 2018 één basismonitoring is voor het waddengebied. Het actieplan, met beoogde resultaten en smart planning, zal worden besproken in de Beheerraad en het OBW.

Geleverde resultaten in 2016

- Rapport 'Beheerdoelen Waddengebied', als uitgangspunt voor de monitoring;
- Workshop met stakeholders basismonitoring;
- Plan van aanpak effectmonitoring is gereed;
- 'Wadden in Beeld 2015';
- Concept website basismonitoring onder www.waddenzee.nl;
- Concept nieuwsbrief basismonitoring, eind 2016;
- Factsheet SIBES met advies over meerwaarde voor de basismonitoring, verantwoordelijk beheerder Rijkswaterstaat is inmiddels in gesprek over de voorzetting van SIBES.

Actie 15: Identificatie minimaal procesonderzoek

In 2016 is het opstellen van een integrale kennisagenda toegevoegd aan de samenwerkingssagenda. Het procesonderzoek zal hier onderdeel van uit gaan maken. Verschillende organisaties in het Nederlandse waddengebied hanteren verschillende kennisagenda's. De RWS-Kennisagenda waddengebied uit 2016 is met de Waddenacademie besproken. Het uitgangspunt hierbij is dat de beheervragen leidend zijn voor de prioritering van de kennisvragen. Bovendien is het van belang dat de verschillende beheer- en kennisvragen van alle actoren in het waddengebied worden beschreven en besproken in een gezamenlijke, integrale kennisagenda.

Net als op het gebied van beheer is het van belang de aanwezige kennis te koppelen. In het Regiecollege Waddengebied (RCW) zal in 2017 gekeken worden op welke manier een gemeenschappelijke, integrale kennisagenda voor het Nederlandse waddengebied kan worden opgesteld. De Waddenacademie zal, samen met de drie provincies en het Waddenfonds, hier een voorstel voor ontwikkelen.

Zonering en geleiding

Actie 16: Versterken van de wadden brede samenwerking op het terrein van vaarrecreatie en natuur

Het Actieplan Vaarrecreatie Waddenzee (AVW) is nu ruim 2,5 jaar in uitvoering onder aansturing van het Programma naar een Rijke Waddenzee (PRW). Zoals afgesproken vond in het najaar van 2016 een evaluatie plaats aan de hand van interviews met vertegenwoordigers van alle betrokken partijen. De volgende punten kwamen daarbij naar voren:

- Het AVW doet het anno 2016 beter dan verwacht werd bij de start ervan;
- Er zijn flinke stappen gezet op het gebied van samenwerking, kennis delen, bewustwording, een gedragen monitoringsplan en het toepassen van dynamische zonering;
- De aandachtspunten voor de aankomende periode zijn:
 - o De positionering van de jachthavens als toegangspoorten tot UNESCO Werelderfgoed Waddenzee;
 - o Het bereiken van nieuwe doelgroepen;
 - o De uitvoering en resultaten van de monitoring.

Figuur 11: De nieuwe jachthaven van Vlieland is een mooie toegangspoort tot Werelderfgoed Waddenzee. (foto: inspectievlucht RWS)

De communicatie was gericht op diverse aspecten van het AVW, onder andere door een ansichtkaartenactie, themabijeenkomsten, folders en de Dag van het Wad. Communicatie over de Erecode voor Wadvvaarders stond hierbij centraal.

Actie 17: Overig beheer recreatie

Rond de pilots en het project Dynamische zonering (DZ) zijn nieuwe, vruchtbare samenwerkingsverbanden ontstaan. Tussen de jachthavens is de afstemming verbeterd. Het monitoringsprogramma krijgt concreet vorm en het draagvlak voor een gemeenschappelijke aanpak is flink toegenomen.

De uitbreidingsmogelijkheden van de DZ zijn duidelijk. Naar aanleiding van de DZ Waardgronden Terschelling zal voor 2017 nog een keus moeten worden gemaakt of een nieuwe locatie hiervoor in aanmerking komt. Hiervoor is tevens de mogelijkheid voor virtuele betonning in onderzoek.

Figuur 12: Vaarrecreanten genieten volop van de Waddenzee. Via dynamische zonering kunnen ze genieten van de natuur, maar blijft de balans tussen recreatie en natuur bewaard. (foto: Albert Jan Zijlstra)

Er is nu twee jaar dynamisch gezoneerd bij de Waardgronden op Terschelling. In het tweede jaar is de informatiefolder verbeterd. Deze folder is met name door de havenmeesters uitgereikt aan bezoekers van de haven. De havenmeesters waren positief over de folder. Daarnaast is de betonning ook dit jaar weer gelegd, nadat de laatste

zeehonden met jongen het gebied hadden verlaten. Onduidelijk is nog in hoeverre de alternatieve doorvaartroute is gebruikt. De ligging van deze locatie maakt monitoring lastig. Fysieke monitoring kost bovendien veel tijd van met name de Waddenunit. De mogelijkheden daarvoor vielen tegen omdat in de betreffende periode in beide jaren een medewerker van de Krukel langdurig uitgeschakeld was door ziekte. Monitoring vanuit de lucht heeft wel plaatsgevonden. Echter alleen met laag water.

Voor 2017 wordt deze locatie opnieuw dynamisch gezoneerd. Momenteel wordt er onderzoek gedaan of virtuele markering een oplossing kan bieden voor het midden in de zomer laten leggen van de fysieke tonnen voor de alternatieve route. De alternatieve route zal ook op de nieuwe zeekaarten worden opgenomen middels een aparte vermelding.

Promotie, voorlichting en educatie Werelderfgoed

Actie 18 en 19: Activiteiten Waddenzee Werelderfgoed

Dit jaar is een duidelijke kentering bereikt. Het Werelderfgoed wordt door steeds meer partijen omarmt als verbindende schakel. Een mooi succesmoment in 2016 was, dat de Waddenzee uitgeroepen is tot 'Mooiste natuurgebied van Nederland'. Waddenzee Werelderfgoed maakte deel uit van het consortium dat het bidbook heeft ingediend.

Figuur 13: Staatssecretaris Martijn van Dam maakt tijdens De Wereld Draait Door bekend dat het Nederlandse Waddengebied is verkozen tot het mooiste natuurgebied van Nederland. Het resultaat is bereikt door de goede samenwerking tussen verschillende beheerders.

Uitwerkingslijn 1

De personele capaciteit van het Werelderfgoed is aanzienlijk toegenomen. De aanjager werkte in 2016 full time en werd versterkt door inzet vanuit Programma naar een Rijke Waddenzee (PRW). Daarnaast was er ook nog ondersteuning in de vorm van stagiaires.

In juli van dit jaar is de heer Gerard Kremer begonnen als boegbeeld voor het Waddenzee Werelderfgoed. Hij is in die hoedanigheid ook lid van het team Waddenzee Werelderfgoed. Dit team bestaat uit de aanjager, een vertegenwoordiger van PRW, marketing Groningen namens de marketingorganisaties en iemand van de provincie Fryslân in verband met de Waddenagenda (Interreg 5a project). Daarnaast wordt het team versterkt door twee collega's van Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), die in opdracht van PRW werken aan het Werelderfgoed.

De provincies hebben in 2016 het Investeringskader Wadengebied vastgesteld. Het team Waddenzee Werelderfgoed heeft zich intensief gemengd met de totstandkoming van dit stuk. Versterken en vermarkten van het Werelderfgoed is benoemd tot één van de prioritaire opgaven. Samen met een aantal partijen is ook "het verhaal van de wadden" geschreven als dragend verhaal voor projecten en de marketing. De marketingorganisaties van de drie Waddenprovincies hebben regelmatig overleg en willen de Waddenzee als Werelderfgoed graag gezamenlijk internationaal promoten.

Al deze ontwikkelingen leiden tot de vraag hoe we in de toekomst op een structurele manier kunnen samenwerken binnen Waddenzee Werelderfgoed. Begin 2017 zal daarvoor een voorstel gemaakt worden.

De zichtbaarheid van Waddenzee Werelderfgoed is toegenomen, een aantal ondernemers voert nu de Werelderfgoedvlag en speciale borden zijn langs de snelweg geplaatst. Alleen de borden ter hoogte van Bad Nieuweschans (Groningen) zijn nog niet geplaatst. In 2017 zal de zichtbaarheid van Waddenzee Werelderfgoed een extra boost krijgen doordat partijen uit de samenwerkingsagenda het logo prominent gaan dragen. De procedure voor de toekenning van het logo is versimpeld, we kunnen dit nu sneller besluiten vanuit Nederland. Een mooi voorbeeld is Wadloopcentrum Pieterburen, die hun lopers tot Werelderfgoed-ambassadeurs maakt en ze belooft met een Werelderfgoedspeldje. Volgend jaar willen ze ook het logo op hun kleding gaan voeren, net als meerdere organisaties in het wadengebied.

In 2016 is ook de eerste 'Dag van het wad' georganiseerd. Op verschillende locaties langs het wad werden laagdrempelig beleefactiviteiten georganiseerd, met name gericht op de inwoners van de provincies. Daarnaast is een krant 'Beleef Waddenzee Werelderfgoed' verspreid als bijlage bij het Dagblad van het Noorden en de Leeuwarder Courant. Dit project, aangejaagd door PRW en de Waddenagenda, is een mooi voorbeeld van brede samenwerking tussen ondernemers, regionale- en provinciale marketingorganisaties en Waddenzee Werelderfgoed. Dit initiatief wordt de komende jaren voortgezet.

Ook was Waddenzee Werelderfgoed in 2016 weer aanwezig op verschillende beurzen. Op de vakantiebeurs, als onderdeel van de Werelderfgoed Nederland-stand. En op de Internationale Toerismebeurs van Berlijn (ITB), onderdeel van de Trilaterale Waddenzee-stand. Op de laatste beurs werd de derde prijs gewonnen in de categorie waaraan werd deelgenomen.

Samen met Duitsland en Denemarken hebben we het PROWAD-link project ingediend. De aanvraag is in de eerste fase goedgekeurd, eind januari 2017 moet de definitieve aanvraag ingediend worden. Binnen Nederland zijn de provincie Friesland en het ministerie van Economische Zaken partners in de aanvraag.

RVO heeft in opdracht van PRW onderzoek gedaan naar de bestaande samenwerking van toeristische ondernemers aan de vaste wal. Ze hebben de structuur van de verschillende regio's in kaart gebracht en een advies gegeven voor de toekomstige samenwerking.

Incidentenbestrijding en calamiteiten

Actie 20: Implementatie Ecologisch Spoorboekje (ESB) en uitvoering programma Veiligheid bieden, veiligheid krijgen (VBVK) – oliebestrijding

Vanwege de ondiepe geulen, droogvallende platen en slikkige delen, is oliebestrijding in de Waddenzee een complexe zaak. Bovendien is er soms maar één getij de tijd om grote ecologische schade te voorkomen. Echter, door samenwerking kan oliebestrijding op de Waddenzee worden verbeterd.

In 2011 hebben de Waddenvereniging, Rijkswaterstaat en Groningen Seaports de rapportage 'Veilig bieden, veiligheid krijgen: aanbevelingen voor een 'plus' op de oliebestrijding in Eems en Waddenzee' (VBVK) uitgebracht om de oliebestrijding te verbeteren. Eén van de vijf hoofdaanbevelingen uit de VBVK is het uitwerken van de oliebestrijding in een zogeheten gebied-specifieke strategie. Dit is opgepakt door de implementatie van het Ecologisch Spoorboekje (ESB), een gedetailleerde handleiding voor het bestrijden en opruimen van olie in het waddengebied. Het ESB is in 2013 ontwikkeld door Rijkswaterstaat, PRW en de Waddenvereniging.

Met de gebiedsbeheerders, gemeenten, waterschappen, veiligheidsregio's en belangenorganisaties zijn ook in 2016 sessies gehouden voor de vertaling van het ESB naar de praktijk. Het resultaat van deze sessies vormt mede input voor de inzetplannen die per gebied zijn ontwikkeld. Dit zijn draaiboeken met afspraken over hoe te handelen, oefenen, verantwoordelijkheden en financiën. In 2016 zijn acht van de beoogde negen

Uitwerkingslijn 1

inzetplannen definitief gemaakt en met de betrokken partijen gedeeld. De gerealiseerde plannen worden in 2017, indien nodig, geactualiseerd.

Figuur 14: Als gevolg van een lek in het brandstofsysteem op de kade van de haven van Oudeschild was een flinke hoeveelheid olie in de haven terechtgekomen. Door snel ingrijpen kon verdere verspreiding naar de Waddenzee worden voorkomen (foto: Rijkswaterstaat/Dennis van der Veen).

De opgestelde inzetplannen zijn bij de olieverontreiniging Oudeschild (maart/april 2016) gebruikt. Bij dit incident kwam 73.000 liter gasolie in de haven terecht. Nu wordt er nog gewerkt aan inzetplannen waarbij het uitgangspunt de Waddenzeehavens als bron van verontreiniging is genomen om snel passende maatregelen te treffen om daarmee omringende kwetsbare gebieden te beschermen. Ook zijn er testen gedaan ten behoeve van het inzetplan Open water. Deze inzetplannen worden in 2017 afgerond.

Verder is in 2016 gewerkt aan de borging van de inzetplannen, onder andere door middel van het programma Opleiden, trainen en oefenen. Hier wordt in 2017 mee verder gegaan.

Tot slot is in 2016 gewerkt aan het actualiseren van het werkprogramma van 'Veiligheid bieden, veiligheid krijgen' (VBVK 2.0). Dit wordt in 2017 uitgevoerd.

De vanuit het ESB met de gebiedsbeheerders opgestelde inzetplannen zijn bij de olieverontreiniging Oudeschild (maart/april 2016) gebruikt. Bij dit incident kwam 73.000 liter gasolie in de haven terecht. Nu wordt er nog gewerkt aan inzetplannen waarbij

het uitgangspunt de Waddenzeehavens als bron van verontreiniging is genomen om snel passende maatregelen te treffen om daarmee omringende kwetsbare gebieden te beschermen.

Actie 21: Implementatie aanbevelingen evaluatie 2013 (CRW Oefenjaarplan 2014)

Actie is reeds afgerond.

Uitwerklingslijn 2

Naar een streefbeeld goed beheer in 2018

Actie 22: Naar een streefbeeld goed beheer in 2018

Onze manier van werken naar meer samenwerking heeft als methode het van onderop samen aan de slag via concrete acties. We moeten daarbij echter wel weten waar we naar op weg zijn: “Hoe willen we uiteindelijk samenwerken en wat is onze ambitie?”

Figuur 15: Een garnalenkotter vaart over de Waddenzee. De regenboog maakt het tot een kleurrijk geheel (foto: Ronald Lanthers/PRW).

Uitgangspunt voor verbetering van beheer is in eerste instantie te werken en voort te bouwen vanuit de concrete activiteiten uit de clusters van beheer. Als referentie gebruiken we de samenwerkingsladder. Niet als ‘wetmatigheid’, maar wel om concreet de ambitie te formuleren en afspraken te maken. We werken toe naar een situatie alsof we één beheerder zijn, met meerdere organisaties. Elk cluster van beheeractiviteiten zet een stap verder op de samenwerkingsladder.

De samenwerkingsladder kent op zijn minst vijf treden:

1. De onderste sport van de ladder is die waarbij iedere organisatie zijn eigen activiteiten doet, zonder noemenswaardige afstemming met overige organisaties.
2. De volgende sport is die waarbij informeel wordt afgestemd tussen organisaties.
3. De volgende sport is het komen tot een – extra - gezamenlijk plan, dan wel het aanstellen van – een extra - gezamenlijke coördinator.
4. De volgende sport is die waarbij een – extra - organisatie wordt opgericht voor afstemming, zonder overdracht van bevoegdheden en zonder gezamenlijk plan en gezamenlijk werknemers.
5. De volgende sport is het komen tot integratie van plannen en gezamenlijke inzet van personeel voor eigen en gezamenlijke doelen.

Afgelopen jaar zijn er twee werkconferenties gehouden. Eén in maart 2016 waarbij beheerders aanwezig waren en in november voor bestuurders. Dit heeft geresulteerd dat er niet langer gesproken wordt van een streefbeeld of kernwaarden maar van de ambitie van de samenwerkende beheerders Waddenzee in 2018.

Figuur 16: Bij een speciale werkconferentie (10 maart 2016) over het streefbeeld voor beheer in de Waddenzee maakten deelnemers een rangschikking van zeven kernwaarden. Gedeeld leiderschap, waarbij alle partijen gezamenlijk staan voor de Wadden (dus belang Waddenzee voorop) werd als een belangrijke waarde gezien (foto: silent partners, Maarten van Rijn CPF, projectleider).

In mei 2014 is de Samenwerkingsagenda, als onderdeel van het Plan van Aanpak Verbetering Beheer Waddenzee, opgesteld. In 2015 is een concept streefbeeld opgesteld dat de gezamenlijke ambitie van 'goed natuurbeheer' (hoe werken we samen als ware het één beheerorganisatie) in 2018 aan de hand van tien punten beschrijft. Tijdens de werkconferentie van 10 maart 2016 zijn de tien punten aangescherpt tot zeven kernwaarden. Er zijn flinke en goede stappen gezet. Het is nu zaak verdere stappen te zetten en gezamenlijk keuzes te maken in hoe we dat organiseren.

Figuur 17: De beheerders gaan actief het Waddenzee Werelderfgoed-logo gebruiken om de gezamenlijke herkenbaarheid te vergroten en de unieke waarden van het gebied uit te dragen. Het eerste embleem werd opgeplakt op De Asterias, een inspectieboot waarmee het Ministerie van EZ en RWS samen diensten draaien vanuit Harlingen. Door deze samenwerking kan er een boot uit de vaart (foto: PRW).

Samenwerken als ware het één beheerorganisatie

Samenwerken in de Waddenzee gaat niet vanzelf. Dat is de afgelopen dertig jaar wel gebleken. Er is niet één beheerder maar een diversiteit van beheerders en expertises. Samen zorgen ze voor het beheer van de Waddenzee. Samen maken de beheerders het mogelijk dat er gewerkt wordt aan natuurherstel/ontwikkeling en aan verduurzaming van het economische medegebruik. Het recente verleden heeft laten zien dat het be-

heer verbetert, als er wordt samen gewerkt. Om deze samenwerking tussen de verschillende beheerorganisaties te versterken is de ambitie uitgesproken om te werken als ware we samen één beheerorganisatie. Het gaat een brug te ver om één beheerorganisatie samen te stellen, maar we kunnen wel werken als ware het er één.

Daarvoor is het nodig dat bij alle partijen de intrinsieke motivatie aanwezig is om samen te werken. Sturing op de samenwerking is noodzakelijk, partijen dienen elkaar en elkaars taken te kennen en simpelweg afspraken te maken over de samenwerking.

In 2016 is er een ambitiedocument vastgesteld welke aangeeft hoe wij in 2018 willen samenwerken als ware het één beheerorganisatie van de Waddenzee. Het beheer van het Waddenzee gebied zal daardoor verbeteren wat ten goede komt aan de ecologie én de economie.

Om dat te bereiken gaan we verder werken langs vier sporen waarmee we als 13 beheerders onze ambitie willen bereiken:

Spoor 1: Elkaars cultuur (leren) kennen

Om samen te kunnen werken moet eerst duidelijk zijn met wie er samengewerkt wordt en wat de belangen van die organisatie zijn en 'hen' drijft. Om samenwerken tot een succes te maken moet je elkaar (de mensen) en elkaars werk (taken) leren kennen en begrijpen. Bestaande culturen van organisaties moeten met elkaar verbonden worden.

Resultaat: We kennen elkaar, herkennen en respecteren de verschillende culturen en handelen ernaar (houding en gedrag). Er wordt een plan van aanpak opgesteld door de trekker waarin beschreven staat hoe dit spoor uit wordt uitgerold (aanpak) in 2017 en 2018. Ingrediënten daarvoor zijn: - weten van elkaar waar we (wie) mee bezig zijn (is), weten wie, wat wel/niet kan zodat indien nodig elkaars taken kunnen worden overgenomen.

Trekker: Provincies

Spoor 2: Weten wat iedereen doet

Naast elkaar kennen (wat drijft iemand) is het ook van belang te weten wat de uitvoeringstaken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de eigen en andere organisaties zijn. Kortom waar werken we aan. Hierdoor worden de vele raakvlakken inzichtelijk en ontstaat een pallet van terreinen waar samenwerking per direct mogelijk is, zo is de verwachting.

Resultaat: Eén geïntegreerd samenhangend uitvoeringsplan beheer voor het jaar 2018 e.v. Op 1 september 2017 moet er een concept uitvoeringsplan beheer gereed zijn

Uitwerkingslijn 2

(samenhangend uitvoeringsplan). November 2017 moet duidelijk zijn waar de raakvlakken zitten en hoe we de uitvoering slim kunnen bundelen/organiseren (quick-wins).

Trekker: Coalitie Wadden Natuurlijk

Spoor 3: Uitdragen van samenwerking als ware het één beheerorganisatie

Samenwerking kenmerkt zich door een gemeenschappelijk belang. Het eigen organisatiebelang is ondergeschikt aan het gemeenschappelijk belang van de Waddenzee (UNESCO Werelderfgoed). Communicatie en de uitwerking van de front- en backoffice zijn elementen die een plek moeten krijgen in dit plan van aanpak.

Resultaat: Herkenbare identiteit in gezicht en geluid. Er wordt een plan van aanpak opgesteld hoe tot één gezamenlijk herkenbare identiteit te komen (gereed september 2017). Dit wordt vervolgens vertaald in een implementatieplan zodat we eind 2018 werken 'als ware het één beheerorganisatie'. Een van de acties zal daarbij is het uitwerken van de communicatiestrategie.

Trekker: Waddengemeenten

Spoor 4: Gebruik maken van elkaars faciliteiten/gebouwen

Het vierde spoor is letterlijk samen(werken). Dit betekent concreet bij elkaar aan boord stappen of op elkaars kantoor werken.

Resultaat: We maken in 2018 daadwerkelijk gebruik van elkaars faciliteiten. De trekker stelt een plan van aanpak op; waar en op welke wijze er beter gebruik gemaakt kan worden van elkaars faciliteiten (gebouwen, rijdend en varende materieel). In dit plan van aanpak staan de randvoorwaarden, uitgangspunten en belemmeringen, alsmede de verantwoordelijken beschreven die het mogelijk maken om dit voor elkaar te krijgen. Dit plan moet in oktober 2017 gereed zijn en geïmplementeerd worden in 2018

Trekker: Rijkswaterstaat

Uitwerkingslijn 3

Doelen en verantwoordelijkheden als basis voor beheer

Actie 23: Doelen en verantwoordelijkheden als basis voor beheer

In 2015 is de Derde Nota Waddenzee geëvalueerd (nu Structuurvisie Waddenzee, SVW). In 2016 is een beleidsverkenning gaande (in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu) die de doelen, verantwoordelijkheden en taken in beeld gaat brengen als basis voor beheer. Hierin worden de doelen en de ambities van het Rijk, Provincies, Gemeenten, Waterschappen en Natuurorganisaties met betrekking tot de lange termijn doelstellingen beheer Waddenzee bijeengebracht. Deze beleidsverkenning moet voor actie 14 een scherp beeld opleveren van de beheerdoelen. In februari 2017 moet dit beeld gereed zijn.

De beleidsverkenning SVW loopt moeizaam. Doelen en verantwoordelijkheden voor beheer zijn een onderdeel van deze verkenning. De beheerdoelen en verantwoordelijkheden zijn essentieel voor de SWA. Binnen de SWA is namelijk afgesproken om in 2018 het beheer op de Waddenzee efficiënter en effectiever te organiseren en als gezamenlijk organisaties te opereren als ware het één beheerorganisatie. Daarvoor is de beheeropgave een essentiële randvoorwaarde.

De stuurgroep SVW heeft besloten meer tijd te nemen voor afstemming met “het veld” over de beleidsverkenning. Dit besluit is opgenomen in de brief van de minister van Infrastructuur en Milieu aan de Tweede Kamer van 7 november 2016. Ook is in deze brief aangegeven dat de planperiode van de beleidsverkenning is verlengd naar eind 2018. Oorspronkelijk was het idee dat de verkenning in september 2016 zou zijn afgerond.

Onderdeel van de opdracht aan P2, het bureau dat de beleidsverkenning in opdracht van Infrastructuur en Milieu uitvoert, was om binnen de beleidsverkenning expliciet voor de SWA een scherp beeld te leveren van de beheerdoelen voor het beheer van de Waddenzee.

Binnen de beleidsverkenning worden geen keuzes gemaakt. Dit geschiedt pas in de fase na de beleidsverkenning (volgens nieuwe planning in 2019). De beleidsverkenning beperkt zich tot een inventarisatie van het speelveld en de mogelijke opties.

Uitwerkingslijn 3

Samenwerking beheer Waddenzee

Vanaf eind november 2014 zijn de Waddenunit en Rijkswaterstaat-CIV een samenwerking gestart om efficiency te realiseren in het gebruik van de scheepscapaciteit. In een pilot werd, onder andere op de MS-Asterias, vanuit Harlingen samen gevaren en werden gezamenlijk taken van beide organisaties uitgevoerd. Dat heeft ertoe geleid dat de samenwerking na afloop van de pilot, medio 2015, werd doorgezet.

Ook in 2016 werd op deze manier gevaren. Praktisch gezien houdt het in dat op de MS-Asterias drie bemanningsleden van de Waddenunit samen met één medewerker van Rijkswaterstaat varen. De werkzaamheden van de Waddenunit worden uitgevoerd. Daarnaast worden voor Rijkswaterstaat-CIV dagen ingepland voor het nemen van watermonsters. Op die dagen vaart een specialist van Rijkswaterstaat-CIV mee aan boord om zijn taken uit te voeren.

Gedurende 2016 werd op deze manier samengewerkt. Van de in totaal 221 gerealiseerde zeedagen werden er door de MS-Asterias 44 dagen gevaren voor Rijkswaterstaat-CIV. De overige dagen werden besteed aan taken van de Waddenunit.

Door de samenwerking wordt de scheepscapaciteit van de MS-Asterias veel efficiënter benut. Rijkswaterstaat kan hierdoor de MS-Kennemer van de hand doen en de Waddenunit kan de MS-Stormvogel verkopen. Dit bespaart tonnen.

Ook op de MS-Harder (Eemshaven) van de Waddenunit werd in 2016 samengewerkt met Rijkswaterstaat-CIV. Met dit schip werden in totaal 190 zeedagen gerealiseerd waarvan 14 voor Rijkswaterstaat-CIV. De werkzaamheden bestaan onder andere uit onderhoud aan de meetpaal in de Eems door een specialist van Rijkswaterstaat.

In 2017 is verdere samenwerking voorzien aan de Oostkant van de Waddenzee. Daar zal door de MS-Harder van de Waddenunit de watermonsters worden genomen aan die kant van het Wad. Dit gebeurt niet met een gemixte bemanning. De specialist van Rijkswaterstaat-CIV zal zijn werk verrichten vanuit een op de MS-Harder te plaatsen accommodatiecontainer.

Zorgpunten

Als gevolg van het besluit meer tijd te nemen komt de deelopdracht met als resultaat inzicht in de beheeropgaven en bijbehorende verantwoordelijkheid op de Waddenzee in het gedrang. Er zijn afspraken gemaakt om op korte termijn de doelen en verantwoordelijkheden (als tussenproduct) eerder op te leveren.

Om toch haar eigen ambitie waar te kunnen maken heeft het OBW aan het ministerie van Infrastructuur en Milieu verzocht om binnen de beleidsverkenning bijzonder aandacht te besteden aan beheer op de Waddenzee in relatie tot:

1. Een ontwikkelingsgerichte versterking van de broedvogelstand en visbestanden in de Waddenzee;
2. De samenhang tussen ecologie en economie in het Werelderfgoedgebied Waddenzee;
3. Het duurzaam medegebruik binnen een meer flexibel afwegingskader en wat betekent dit voor de beheeropgave;
4. Het open houden van vensters, het bundelingsprincipe voor landschap, openheid en bebouwing;
5. De formulering van gezamenlijke doelen, gezamenlijke governance en gezamenlijke (beleids)monitoring.

Actie 24: Gezamenlijke voorlichting over doelen, plannen en beheer

Figuur 18: It Fryske Gea en Staatsbosbeheer geven tekst en uitleg over de plannen met de kwelder nabij Holwerd. Eind 2016 opende Kees Wevers, grondlegger van de Waddenvereniging, een speciale waddenuitkijkpost voor een betere beleving van de natuur. (foto: Christiaan Kooistra/PRW)

Uitwerkingslijn 3

Het uiteindelijke doel is om de communicatie en voorlichting over het beheer van de Waddenzee samen uit te voeren, zodat we als één eenheid, als één gezicht communiceren. Acties om de communicatie gezamenlijk op te pakken zijn:

- In 2016 is er een communicatiestrategie en –plan opgesteld met als doel dat alle beheerders met één mond spreken over de doelen, plannen en beheer van de Waddenzee (gereed december 2016);
- Website www.waddenzee.nl up-to-date houden en gereed maken als portaal waarlangs alle online-communicatie gaat plaatsvinden (gereed 2016).
- Verkennen of er één frontoffice gecreëerd kan worden en dat alle beheerder die fysiek opereren in het waddengebied het Werelderfgoed-logo kunnen uitdragen. Dit is een zichtbare uiting van opereren als ware het één beheerorganisatie (deze verkenning loopt nu en zal medio 2017 worden opgeleverd);
- Leren communiceren als ware het één beheerorganisatie, middels het principe leren door doen. Hiervoor worden 2 workshops gehouden (april en oktober 2017) inclusief evaluatiemomenten.

Strategisch Communicatieplan Samenwerkingsagenda Beheer Waddenzee

De Waddenzee wordt beheerd door dertien verschillende beheerders. Het beheer kan en moet efficiënter en effectiever. Het (natuur)beheer van de Waddenzee wordt uitgevoerd door de Vereniging Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, de Provinciale Landschappen, particuliere oevereigenaren en de Waddenunit van het ministerie van Economische Zaken. Water- en kustbeheer worden uitgevoerd door het ministerie van Infrastructuur en Milieu (Rijkswaterstaat) en de waterschappen. Defensie is beheerder van militaire oefenterreinen in het waddengebied. Het beheer van de openbare ruimten en infrastructuur wordt uitgevoerd door gemeenten, havenschappen, provincies en ministeries.

Er is veel overlap tussen de activiteiten van verschillende beheerorganisaties. Om te werken als ware het één beheerorganisatie zullen de beheerorganisaties elkaar moeten opzoeken. Weten wie de andere beheerders zijn, wat ze doen, oog en oor hebben voor elkaar en vervolgens komen tot een goede, gedegen samenwerking zijn de stappen waarlangs een effectiever en efficiënter beheer van de Waddenzee bereikt kan worden. Het samenwerken is onlosmakelijk verbonden met communiceren. Dit strategisch communicatieplan vormt een essentieel schakel in het daadwerkelijk samenwerken als ware één beheerder en maakt onderdeel uit van de operationalisering ambitie Samenwerkingsagenda Beheer Waddenzee. Binnen spoor 3 (Het uitdragen samenwerken als ware het één beheerorganisatie) zal dit strategische communicatieplan (kader) worden uitgewerkt naar acties en vertaald worden in een operationeel communicatieplan dat in september 2017 gereed moet zijn.

“Een sterke organisatiecultuur geeft kracht; communicatie begint niet aan de buitenkant, maar aan de binnenkant. Buiten een boodschap brengen die binnen niet wordt gedragen, dat gaat wringen”.

Daarnaast is www.waddenzee.nl als portal live gegaan voor de online communicatie. In mei 2016 is de vernieuwde website opgeleverd. Alle onderwerpen van de samenwerkingsagenda hebben een plek gekregen, naast beschikbare informatie voor bezoekers van de Waddenzee. Aan de trekkers van de samenwerkingsagenda is gevraagd extra inhoud te verkrijgen voor de nieuwe structuur. De eerste verwerkingen vinden momenteel plaats. De planning is erop gericht alle aanvullingen begin 2017 te hebben verwerkt.

In de loop van 2017 wordt het nieuwe online vergunningenregister Waddenzee verwacht. In opdracht van en in nauw overleg met de projectleider vanuit de waddenprovincies wordt de verzameling van data en de ontsluitingsmethodiek voorbereid. Het streven naar gebruiksvriendelijkheid staat hierbij voorop.

In 2017 worden voorts de voorbereidingen op de trilaterale regeringsconferentie voortgezet, in combinatie met Leeuwarden Culturele Hoofdstad. In overleg met het ministerie van Economische Zaken, het CWSS en de provincie Fryslân wordt op waddenzee.nl informatie ontsloten. Dit gaat onder meer om logistieke informatie, programma, informatie over side-events en links naar vergaderstukken.

Overige acties 2016

Dark Sky Werelderfgoed Waddenzee

Figuur 19: Het waddengebied is de meest donkere plek in Nederland. Door de duisternis zie je de sterren extra goed. Een mooie beleving die aansluit bij de kernwaarden van het gebied (foto: Hans Jellema).

In het voorjaar van 2016 is vanuit Programma naar een Rijke Waddenzee (PRW) en stichting Feel the Night (FtN) het initiatief ontstaan om duisternis als unieke kwaliteit van het waddengebied te versterken. Door dit onderwerp samen op te pakken, wordt er geprobeerd samenhang aan te brengen tussen de verschillende initiatieven. Daarnaast wil men van elkaar leren en in onderlinge afstemming gericht werken aan het terugdringen van de lichtuitstoot in en om het waddengebied. Duisternis creëer je niet alleen, het is van belang om de krachten van alle activiteiten in en rond het Wad te bundelen.

Hierbij spelen actuele ontwikkelingen een belangrijke rol. Zo wordt er steeds meer inzicht verworven in de betekenis van duisternis voor het welzijn van mens en dier aan de ene, en technische innovaties op het gebied van verlichting inspireren om te investeren in nieuwe technieken aan de andere kant. Dit is aantrekkelijk vanuit zowel een economisch (o.a. korte terugverdienperiode door besparing op energiekosten) als veiligheidsoogpunt. Bovendien kan zo de impact op de omgeving worden verminderd. Met het versterken van de duisternis wordt er ingespeeld op de volgende zaken:

- Onderlinge afstemming en samenhang van de inspanningen;
- Gezondheid van mens en dier;
- Biodiversiteit en versterking van UNESCO Werelderfgoed Waddenzee;
- Cultuurhistorie;
- Technische innovatie/kostenbesparing.

Er is gezocht naar een aansprekend, betekenisvol kader waarbinnen de activiteiten gebundeld kunnen worden. Hierbij is in eerste instantie gekeken naar het International Dark Sky Association (IDA), de internationale organisatie die aanvragen voor zogeheten 'Dark Sky Parken' beoordeelt en het predicaat kan toekennen. Deze optie viel echter af, omdat het waddengebied niet binnen de criteria valt die het IDA hanteert, er voorafgaand aan een eventuele aanvraag bij het IDA al forse kosten gemaakt moesten worden en geopereerd zou moeten worden binnen de randvoorwaarden, zoals gesteld door het IDA.

Het versterken van de duisternis in het waddengebied past uitstekend binnen de context van UNESCO Werelderfgoed Waddenzee. Natuurlijkheid inclusief duisternis is in de PKB-Waddenzee opgenomen als landschappelijke kwaliteit die beschermden ontwikkeld zou moeten worden. Bovendien draagt het terugdringen van de lichtuitstoot bij aan een natuurlijk en duurzaam ecosysteem, waarin natuurlijke processen op ongestoorde wijze kunnen plaatsvinden. Dag- en nachtritme (en dus duisternis) zijn essentiële aspecten bij dit natuurlijke proces. Deze constatering heeft ertoe geleid dat activiteiten uitgevoerd mogen worden onder de vlag van UNESCO Werelderfgoed Waddenzee. Daarmee is er gelijk een aansprekend en betekenisvol kader voor de activiteiten.

Er wordt ingezet op twee sporen:

1. Het vergroten van de bewustwording van het belang van duisternis voor mens en dier;
2. Gezamenlijk de duisternis in en om de Waddenzee versterken door het treffen van concrete maatregelen.

Om dit handen en voeten te geven, en daadwerkelijk tot samenwerking te komen, zijn veel partijen benaderd om mee te doen. Dit was een groot succes. Maar liefst 43 partijen hebben op 29 oktober 2016 in Zwarte Haan, bij Sint Annaparochie, de door

Overige acties 2016

de projectgroep opgestelde intentieverklaring ondertekend. Met het ondertekenen van de intentieverklaring is ook direct een concrete actie afgesproken: een lichttechnicus bezoekt de ondertekenaars om op basis van een zogeheten quick scan in kaart te brengen welke mogelijkheden er zijn om de lichtuitstoot ter plekke terug te dringen. De betreffende organisatie zal als tegenprestatie voor 2018 een concrete maatregel treffen, waarmee de duisternis wordt versterkt.

Figuur 20: Uiteindelijk zetten maar liefst 43 partijen hun handtekening in het Friese gehucht Zwarte Haan tijdens de Nacht van de Nacht. (foto: Meindert van Dijk/Milieufoto)

Eind 2016 is bekend geworden dat het Interreg-project Night Line is gehonoreerd door de Europese Unie. Hierbij treedt de provincie Fryslân als leading partner op. Dit project richt zich op de verbetering van beleid om lichtvervuiling te voorkomen, dark skies te beschermen en dark sky places te waarderen en te benutten, met name in natuurgebieden en kwetsbare landschappen. Hier liggen kansen elkaar onderling te versterken. Momenteel vinden gesprekken plaats hoe dit handen en voeten kan worden gegeven. Daarnaast wordt de laatste hand gelegd aan een aantal fact sheets met betrekking tot duisternis en worden de eerste gesprekken met de lichttechnicus ingepland.

Actieplan Plasticvrij Werelderfgoed Waddenzee

In het waddengebied zwerft veel plastic afval. Dit komt, doordat mensen het daar achterlaten, het via de Noordzee tweemaal per dag in en uit de Waddenzee stroomt of via rivieren die afwateren op de Waddenzee.

Plastic vergaat niet, maar valt in water in steeds kleinere delen uiteen. Hoe kleiner de delen, hoe lastiger het is om het te verwijderen. Dieren zien plastic aan voor voedsel en nemen het tot zich, waardoor plastic in de voedselketen terechtkomt. Daarnaast kunnen dieren erin verstrikt raken, zich vervolgens verwonden en sterven, omdat ze zich niet meer kunnen verplaatsen of stikken.

Figuur 21: Een zeehond is verstrikt in een stuk visnet en veroorzaakt diepe snijwonden.. Bert Meerstra van de Waddenunit snijdt hem los. Dergelijke plastic troep is een probleem voor de Waddenzee. Een gezamenlijke aanpak van beheerders moet vanaf 2017 de situatie verbeteren. (foto: Arjen Dijkstra/Waddenunit)

De bewustwording rond de problematiek van plastic en ander zwerfafval neemt toe. In het gezamenlijk beheer lijkt er een taak weggelegd om opruiminitiatieven te stroomlijnen en (meer) kansen te benutten voor breed gedragen verantwoordelijkheid, samenwerking en ketenaanpak. Dit blijkt uit een inventarisatie die Programma naar een Rijke Waddenzee (PRW) in de zomer van 2016 heeft laten maken van initiatieven, organisaties en verantwoordelijkheden met betrekking tot het realiseren van een plasticvrije Waddenzee. Deze inventarisatie is in september besproken in de Beheerraad.

Deze gaf aan zich in het rapport te herkennen, veel van de conclusies te delen en behoefte te hebben aan prioritering van de aanbevelingen in de vorm van een actieplan voor de jaren 2017 en 2018. Vanwege de reeds genoemde relatie met het beheer, is het opstellen en uitvoeren van het actieplan eind 2016 opgenomen in de Samenwerkingsagenda.

In twee maanden tijd is er, onder leiding van PRW, een actieplan opgesteld in samenwerking met beheerders en gemeenten. Het bevat de gevraagde concrete handvaten voor de komende twee jaar om te komen tot een plasticvrije Waddenzee. Het actieplan bouwt voort op bestaande structuren en activiteiten, verbindt en biedt mogelijkheden tot de groei van kennis en samenwerking. Het actieplan richt zich op de volgende zaken:

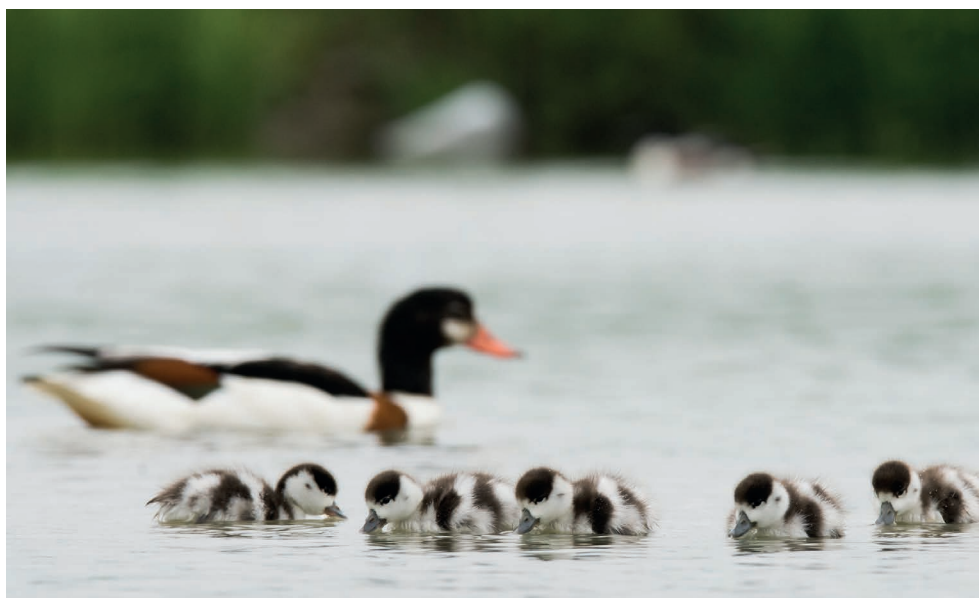
- Het voorkomen dat er plastic in de Waddenzee terechtkomt;
- Het doelmatig verwijderen van plastic zwerfafval uit het waddengebied;
- Het economisch rendabel verwerken van het ingezamelde plastic zwerfafval.

Zowel in 2017 als in 2018 zal het actieplan tijdens een werkcongres geëvalueerd worden geëvalueerd. Het actieplan is in januari 2017 vastgesteld in de Beheerraad.

Actieplan Broedvogels

Het gaat niet goed met veel broedvogels in de Waddenzee. Uit diverse monitoringsprogramma's blijkt dat veel soorten een negatieve trend vertonen en dat de oorzaak daarvan in de broedgebieden in de Waddenzee ligt. Er worden niet genoeg jongen groot om de populaties in stand te houden en veel soorten zitten onder de instandhoudingsdoelen van Natura 2000. De nog steeds verslechterende omstandigheden voor veel broedvogels in de Waddenzee zijn voor de trilaterale regeringsconferentie in Tonder in 2014 aanleiding geweest om een gezamenlijk actieplan op te stellen waarmee de neerwaartse trend in aantallen broedvogels gekeerd moet worden.

In 2016 is PRW begonnen met een concrete uitwerking van het Trilaterale Breeding Bird Actionplan voor de Nederlandse situatie. Voor het Nederlandse actieplan zijn 21 vogelsoorten geselecteerd, verdeeld over vijf soortgroepen: duinvogels, roofvogels, koloniebroeders, strandbroeders en vogels van weide en kwelder. Het actieplan zal inzichtelijk maken hoe de gewenste situatie voor de bedreigde vogels er uit ziet, welke knelpunten deze gewenste situatie in de weg staan en welke maatregelen genomen moeten worden om een gezonde broedvogelstand te bereiken. Voor iedere soortgroep wordt een kaart geproduceerd waarop de benodigde maatregelen inzichtelijk zijn gemaakt. Het actieplan geeft invulling aan het door PRW opgestelde Streefbeeld Broedvogels Waddenzee.

Figuur 22: Jonge bergeenden. (foto: Hans Peeters)

In 2016 zijn de volgende werkzaamheden en activiteiten uitgevoerd:

- Definitie gezonde vogelpopulaties
 - o Vastgesteld op basis van aantallentrends, broedsucces, overleving en omgevingsfactoren
- Vaststellen knelpunten in Nederland
 - o (Integratieve) populatiemonitoringsrapporten en knelpuntanalyses
 - o Beheerplan Waddenzee, Beschermingsplannen en analyse broedlocaties en hoogwatervluchtplaatsen
 - o Beheerders, onderzoekers, experts
- Betrekken beheerders en Waddenunit (middels interviews en expertmeeting)
 - o Lokale gegevens, knelpunten, geplande en mogelijke maatregelen

Een doorkijk naar de werkzaamheden in 2017:

- Deelname trilateraal predatieworkshop op 7 en 8 maart;
- In kaart brengen reeds geplande maatregelen en niet geplande, maar wel benodigde maatregelen;
- Stakeholderanalyse voor de benodigde maatregelen;
- In kaart brengen (eventuele) extra financieringsopgave nog niet geplande maatregelen;
- Inventarisatie mogelijke financieringsbronnen;
- Ondersteuning concrete projectvoorstellen;
- Afstemming maatregelen tussen beheerders en trilateraal;
- Aanjagen uitvoering.

Samenwerkingsladder, jaarthema en risicoparagraaf

Samenwerkingsladder

Bij de Samenwerkingsagenda is het uitgangspunt dat we werken vanuit de dagelijkse praktijk en van onderop, zonder veranderingen aan te brengen in de verantwoordelijkheden van partijen. Als leidraad voor steeds verdergaande samenwerking is een 'samenwerkingsladder' opgesteld zoals toegelicht in het plan van aanpak. Afspraak was dat elk cluster van beheeractiviteiten in of vanaf 2014 minimaal een stap per jaar verder zet op de samenwerkingsladder.

Hieronder geven we een eerste beschrijving van de stand van zaken per beheercluster en agenda.

- De onderste sport van de ladder is die waarbij iedere organisatie zijn eigen activiteiten doet, zonder noemenswaardige afstemming met overige organisaties. Deze sport hebben we achter ons gelaten in 2016 in de Waddenzee.
- De volgende sport is die waarbij informeel wordt afgestemd tussen organisaties. Bij fysiek beheer is bij de werkgemeenschappen op dit moment sprake van informele afstemming op weg naar meer structurele samenwerking. Bij vergunningverlening is sprake van formele afstemming tussen organisaties. Deze sport is voor 2016 bereikt.
- De volgende sport is het komen tot een – extra - gezamenlijk plan, dan wel het aanstellen van - een extra - gezamenlijke coördinator. Bij handhaving en toezicht, zonering en geleiding, voorlichting en educatie, herstel en ontwikkeling en incidenten en calamiteiten is sprake van een gezamenlijk plan.
- De volgende sport is die waarbij een – extra - organisatie wordt opgericht voor afstemming, zonder overdracht van bevoegdheden en zonder gezamenlijk plan en gezamenlijke werknemers. Bij de algemene sturing van de Samenwerkingsagenda staan we in 2016 op deze tree: een Trekkersteam zorgt voor de uitvoering, de Beheerraad bespreekt de agenda inhoudelijk en het Opdrachtgeverscollectief Beheer Waddenzee stuurt.
- De volgende sport is het komen tot integratie van plannen en gezamenlijke inzet van personeel voor eigen en gezamenlijke doelen. Dit is het einddoel in 2018: werken 'als ware het één beheerorganisatie', we redeneren vanuit de Waddenzee en niet vanuit de onderscheiden organisaties. In de uitvoering zijn de eerste contouren zichtbaar in de samenwerking op het water en in de lucht bij handhaving. Bij de uitvoering van taken neemt de samenwerking sterk toe en ontstaan gezamenlijke producten zoals de succesvolle Wadontdekkingskaart waaraan 23 verschillende partijen hebben meegewerkt.

Figuur 23: Vanwege de grote vraag werd de Wadontdekkingskaart in 2016 voor een tweede keer verspreid in het Waddengebied. De kaart is een samenwerkingsproduct van tal van partijen. (kaart: Programma naar een Rijke Waddenzee)

Thema per jaar

De meeste acties zoals opgesteld in het plan van aanpak verbetering beheer Waddenzee zijn gericht op versterking per cluster. Er is echter in het plan van aanpak ook een focus per jaar opgesteld. Ook in 2016 stond de beleving van het Werelderfgoed Waddenzee als thema centraal. Daarnaast zijn dit jaar vele andere succesvolle onderwerpen uitgerold zoals de start van de uitvoering Eems-Dollard 2050, het Actieplan Vaarrecreatie, het Actieplan Plastic Afval uit de Waddenzee en de intentieverklaring Dark Sky Werelderfgoed Waddenzee.

Risicoparagraaf

Tenslotte is in het Plan van Aanpak aandacht geschonken aan de risico's die gepaard gaan met samenwerking tussen organisaties. Samenwerken komt niet zo maar van de grond. In de risicoparagraaf van het plan van aanpak werd dat ook al onderkent: "Het komen tot samenwerking tussen een groot aantal partijen zoals de Samenwerkingsagenda beoogt, kan gemakkelijk leiden tot schijnsamenwerking en voortdurende

discussies over bevoegdheden en chaos”. De benoemde risico’s in het plan van aanpak zijn deels aan de orde geweest. Het besef is bijvoorbeeld gegroeid dat binnen de betrokken organisaties het niet altijd gemakkelijk is om voldoende steun en prioriteit te krijgen voor de Samenwerkingsagenda, eigen prioriteiten van elk van de organisaties gaan vaak – zoals overal - voor. Omdat dat gezamenlijke ervaringen zijn, weten de medewerkers elkaar wel steeds beter te vinden, te begrijpen en bij te staan in goede voortgang. Niet verheeld hoeft te worden dat er voortdurend andere modellen van samenwerking in diverse gremia aan de orde worden gesteld: een nationaal park, een kustwachtmodel, één dienst. Dat levert structuurdiscussies op die nu juist in de samenwerkingsagenda niet aan de orde zijn. We willen juist van onderop (op basis van inhoud) op operationeel en tactisch niveau samenwerken, zodat we ons werk eenduidig en efficiënt uitvoeren.

Het net ophalen

Gaat het goed met de samenwerkingsagenda? Hoe verder?

De stand van zaken van de samenwerkingsacties

De Samenwerkingsagenda bestaat uit 24 acties. Een aantal van de acties is ondertussen afgerond. Op de andere acties is voortgang geboekt. Sommige acties lopen voortvarend, andere zijn weerbarstiger. Dat laatste komt vooral voor bij de acties waar veel actoren een stem en zeggenschap hebben. In die gevallen duurt het vaak langer voordat er echt wordt samengewerkt. De oorspronkelijke planning uit het plan van aanpak is vervangen door een mijlpalenplanning op weg naar 2018. De evaluatie van 2016 heeft geleid tot herziend plan van aanpak voor de periode 2017-2018. Dit plan van aanpak zal begin 2017 worden aangeboden aan de minister van Infrastructuur en Milieu (als coördinerend ministerie).

De stand van zaken van het samenwerkingsproces

Er is in afgelopen jaar een werkstructuur van de grond gekomen voor het geheel van de samenwerkingsagenda. Elk cluster van beheer kent een trekker. Daarbij is er voor gezorgd dat er sprake is van verdeling van verantwoordelijkheid over de verschillende groepen. De provincies staan bijvoorbeeld voor vergunningverlening, de natuurorganisaties voor fysiek beheer, RWS voor monitoring, etc.

Samen vormen de trekkers het Trekkersteam. De secretaris van de beheerraad is voorzitter van het Trekkersteam. Het Opdrachtgeverscollectief (OBW) bestaande uit topmanagers en bestuurders van RWS, EZ, CWN, Provincies en Gemeenten stuurt de SWA. De Beheerraad, waarin alle beheerders zitting hebben, adviseert over inhoudelijke zaken aan het OBW. Naast het Trekkersteam is er in 2016 ook een Samenwerkingsteam geïmplementeerd met als doel de samenwerking tussen de diverse organisaties te bevorderen. Dit team adviseert ook het OBW over de voortgang van de individuele acties en de stappen die gezet worden richting verdere samenwerking.

Kijken we naar hoe de werkstructuur zich heeft ontwikkeld dan komen we tot het volgende conclusie. Het Trekkersteam functioneerde in 2016 steeds beter. De trekkers zijn kritisch, erkennen verschillende werkelijkheden, wisselen ervaringen uit, leren van acties en stagnatie en knelpunten zijn aanleiding voor het stellen van hulpvragen aan elkaar. Ook in het Opdrachtgeverscollectief Beheer Waddenzee is de focus van realiseren van concrete acties naar het voeren van stevige sturing op het geheel van de samenwerking aan de orde. Het OBW stuurt aan de hand van een voortgangsmatrix, waarin per beheercluster mijlpalen op weg naar 2018 zijn opgenomen.

Door de bewaking op de voortgang door de trekkers en het opdrachtgeverscollectief komen knelpunten naar voren die opgelost worden (financieel, capaciteit, verschil in prioriteit). Zoals bijvoorbeeld bij het actieplan vaarrecreatie (financiën monitoring) handhaving (onvoldoende prioriteit) en werkgemeenschappen (inzet van capaciteit).

Externe evaluatie en hoe verder

Bij de start van de samenwerkingsagenda in 2014 is vastgesteld dat in 2016 een evaluatie zal worden gehouden. In februari 2016 is bureau Twynstra Gudde gevraagd deze evaluatie uit te voeren. Uit deze evaluatie zijn de volgende aanbevelingen naar voren gekomen voor de periode 2016-2018:

1. Versnel het opstellen van het streefbeeld. Hanteer hierbij de eerder opgestelde tien punten en beschrijf deze concreter. Maak hierbij doelen en resultaten realistisch en haalbaar.
2. Vervang het woord "streefbeeld" voor goed beheer naar doel of ambitie.
3. Zorg voor continue actualisering van het plan van aanpak. Aandachtspunt is ook de nieuwe Omgevingswet. Wat betekent deze nieuwe wet voor de samenwerkingsagenda?
4. Overweeg een meer gestructureerde programmasturing met een jaarlijks beschikbaar budget.
5. Reflecteer als team ook regelmatig over de samenwerking tussen partijen. Wat gaat goed, wat kan beter?
6. Bewaak het traject "voor het waddengebied één portaal voor vergunningverlening" goed. Veel van dergelijke projecten smoren door de complexiteit van de ICT-vraag.
7. Ook het traject "naar één gezamenlijk handhavingsprogramma (HUP)" dient bewaakt te worden. Het bereiken van een gezamenlijke ambitie op dit gebied is lastig en vraagt doorzettingsvermogen.

Deze adviezen zijn ter harte genomen en worden door de samenwerkingsagenda in 2017 geïmplementeerd, zodat dit vlot binnen de organisatie kan worden opgepakt en uitgerold.

Figuur 24: De zon zakt langzaam achter de horizon en zorgt voor een fraaie weerspiegeling op het wad bij Ternaard (foto: Harold Slomp/Rijkswaterstaat).

Voortgangsrapportage Samenwerkingsagenda Beheer Waddenzee

“Samenwerkingsagenda Beheer Waddenzee”

BEHEERRAAD WADDENGEBIED

